

Zjevení Krista v éterickém světě a bytost Anthroposofie

Sergej O. Prokofjev

V roce 1917, velmi těžkém v celém vývoji lidstva, poukázal v Berlíně Rudolf Steiner na to, že zasvěcenec mohl vnímat příchod Krista v éterickém světě už od roku 1909 (viz GA 175,6. 2. 1917), poukázal na událost, která mohla být vnímána také ostatními lidmi až o 21 let později.

Od roku 1910 začal Rudolf Steiner hovořit s velkou intenzitou o tom, že ve *zvěstování* této události a v *přípravě* lidstva na ni leží nejdůležitější úkol anthroposofie. Neboť překazit zjevení Krista v éterickém světě nemá moc žádná síla na Zemi ani na nebi. Ale cílem všech Kristu odpůrcích mocností je a bude nechat projít jeho zjevení pro lidstvo bez povšimnutí.

Z toho vyplývá velký význam anthroposofie při zvěstování této události. Rudolf Steiner o tom hovořil až do konce své přednáškové činnosti v září 1924. Rovněž zpracoval toto téma umělecky v prvním mysterijním dramatu „Brána zasvěcení“ (1910) a kromě toho s tím seznámil širokou veřejnost v knižní formě v roce 1911.

Jako příprava pro tuto událost může být v podstatě chápána celá anthroposofie. Je to vlastně moderní cesta zasvěcení, pomocí níž člověk dokáže proměnit a produkovat své myšlení a vstoupit do duchovního světa hraničícího se Zemí, kde může být dnes vnímán éterický Kristus. Je to také cesta k vědomému prožívání imaginací, které může člověk zřít díky svému proměněnému myšlení jako novému orgánu vnímání. V tomto smyslu mluví Rudolf Steiner o „intelektuálním“ jasnozření, kterého musí v současné michaelské epoše člověk dosáhnout, aby dokázal vnímat éterického Krista. Říká o tom: „Pokrok spočívá jen v tom, že člověk nevyvíjí svou vyšší intelektualitu jen pro sebe, ale vynáší ji současně do astrálního světa“ (GA 130, 18. 11. 1911). To je ale možné jen tehdy, když člověk dokáže proměnit svou intelektualitu intenzívním zabýváním se duchovní vědou v nové schopnosti, čímž může *pozorovat* podstatu idejí, aby tak učinil rozhodující krok od prožívání myšlenek k zření imaginací. Pak budou takové imaginace od začátku proniknuty takovou jasností a intenzitou vědomí, jaké člověk jinak zná jen ze svého myšlenkového života.

V této souvislosti říká Rudolf Steiner ve stejné přednášce dále: „Tím, že se bude člověk stávat takovým *intelektuálně jasnovidným* a bude v tomto smyslu pokročilým, bude se během příštích tří tisíciletí stále více a zřetelněji blížit éterický viditelnému Kristu“ (tamtéž). Z tohoto důvodu hraje v anthroposofii tak centrální roli proměna a produkování myšlení. Všední, kombinující myšlení, které pracuje jen s abstraktními pojmy, se musí jako první krok ve svém dalším vývoji v nové „tvůřivé myšlení“ proměnit, aby se stalo svým původem nezávislé na smyslovém světě, a tedy na fyzickém těle. Tento způsob myšlení je možné vidět poprvé v zárodku u Goetha. Proto takové myšlení nazývá Rudolf Steiner v návaznosti na Goetha také „morfologickým myšlením“. (Viz GA 79, 26. 11. 1921.) Celý goetheanismus je založen na takovém myšlení a jen díky němu může pokračovat. - Tím ale nejsou dány v žádném případě možnosti vývoje tohoto myšlení. Musejí se ještě dál důkladně rozvíjet ve smyslu knihy „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“.

Čistě imaginativní ráz - v němž bylo myšlení pozvednuto k imaginaci - získalo tvůrčí myšlení v uměleckých formách prvního Goetheana. Rudolf Steiner na to poukazuje v následujících slovech: „Když ale vezmete tvůrčí myšlení, metamorfované myšlení, mohl bych také říci goethovské myšlení, jak se například projevuje v tvorbě našich sloupů a hlavic [prvního Goetheana] a tak dále, když vezmete toto tvůrčí myšlení, které lze také pozorovat ve všech těch knihách, v nichž jsem se pokusil podat základy duchovní vědy, uvidíte, že je toto myšlení úzce spjato s člověkem“ (GA 187, 1. 1. 1919). V tomto smyslu byly všechny knihy, a to počínaje „Filosofií svobody“, a také všechny formy a

jejich metamorfózy v první stavbě vytvořeny svým tvůrcem díky tvůrčímu myšlení, za nímž ale - jak ještě uvidíme - působí ve skrytu ještě vyšší třetí způsob myšlení.

Tomuto přechodu od obyčejného, všedního myšlení k tvůrčímu myšlení dává Rudolf Steiner ve stejné přednášce ještě další, vývoje světa se dotýkající perspektivu, která je v duchovním světě spojena s určitou událostí. Jde o to, že v naší době duchové formy, kteří jsou vlastně tvůrci celého zemského vývoje, předali vedení určitých záležitostí duchům osobnosti a ti se nyní začínají stávat tvůrcími. S vládou exusiai ale byla spojena celá síla současné intelektuality, neboť jako duchové *formy* propůjčili myšlenkám současných lidí nesmírnou formující sílu, na níž spočívá základ celé novodobé civilizace. Do tohoto kosmického procesu se ale vmísili také ahrimanští duchové neboli duchové temnoty. (Viz GA 186, 20. 12. 1918.) Pokoušejí se totiž využít tohoto odstoupení exusiai od vedení určitých pozemských záležitostí ve svůj prospěch, aby obsadili uvolněný prostor. Jejich snahou je především spojit člověka s čistě intelektuálním, abstraktním myšlením, aby zabránili jeho dalšímu vývoji ve smyslu nových tvůrců, duchů osobnosti. Neboť ti dnes chtějí vstoupit s lidstvem do vztahu zcela novým svobodným způsobem, protože musejí čekat, až si člověk sám pro spolupráci s nimi vytvoří podmínky svým vědomým cvičením tvůrčího myšlení. Uskutečnilo-li se to, stane se lidské myšlení zřícím neboli imaginativním. To znamená, že lidé mají ze své svobody pozvednout své myšlení k imaginativnímu stupni, a tím současně pozvednou svou spiritualizovanou intelektuali- tu na astrální pláň, která hraničí se Zemí, kde se pak uskuteční setkání s Kristem v jeho éterické podobě.

Z toho vyplývá, že studium duchovní vědy jako první stupeň moderního zasvěcení (viz GA 13), při němž se vyvíjí tvůrčí myšlení, hraje od počátku rozhodující roli. Neboť prostřednictvím vnitřního přijímání a prožívání anthroposofických myšlenek, jež si člověk osvojuje nejen samotnou hlavou, ale také silami srdce, přistupuje postupně k vědomému setkání s Kristovou bytostí.

Tuto skutečnost potvrzuje i další sdělení v přednášce „Éterizace krve. Zásah éterického Krista do zemského vývoje“ (GA 130, 1.10.1911). Tam Rudolf Steiner popisuje, jak v člověku vystupují dva proudy éterizované krve - jeden z oblasti srdce směrem k hlavě a druhý opačným směrem - do duchovního okolí. První je proud éterizované krve člověka samotného, druhý je Kristův. Tento druhý proud lze nalézt v každém člověku na Zemi od dob mystéria Golgoty. První proud charakterizuje Rudolf Steiner jako ten, v němž proudí „u bdícího člověka intelektuální element... zesponu nahoru v podobě světelného působení“. Tím je spojen s lidskou intelektuální jakožto s možností proměnit ji v tvůrčí myšlení.

A nyní přichází v tomto vztahu rozhodující prvek. Oba tyto proudy v sobě musí člověk spojit, protože jen jejich spojení dnes vede k vnímání éterického Krista na astrální pláni. To se může stát především osvojením duchovně vědeckých poznatků o Kristově bytosti a mystériu Golgoty, to znamená studiem anthroposofie. „Vývoj lidstva ale kráčí dál a pro naši současnou dobu je důležité, aby se člověk učil vnímat, že musí přijímat poznatky duchovní vědy a postupně rozvíjet to, co proudí od srdce k mozku, aby tak projevilo chápání anthroposofie. Bude to mít za následek, že bude moci vnímat, co je třeba od dvacátého století přijmout: éterického Krista na rozdíl od fyzického Krista žijícího v Palestině“ (tamtéž). Tak získává prostřednictvím studia anthroposofie také z tohoto hlediska produchovnění lidské intelektuality svůj centrální význam.

K oběma těmto prvním stupňům, tedy k poznávajícímu chápání a imaginativnímu vnímání éterického návratu Krista, připojuje Rudolf Steiner v roce 1917 ještě element inspirace, to jest slyšení jako třetí stupeň. Zde nazývá celou jím založenou anthroposofii *novým jazykem*, kterým se může dnešní člověk ptát na vnořující se otázky o nejdůležitějších záležitostech života přímo éterického Krista a může na ně od něj dostat odpověď. „A tímto jazykem - a vypadá, že je ještě tak abstraktní -, kterým tu mluvíme o Saturnu, Slunci, Měsíci a Zemi a na Zemi o různých periodách a různých dobách, a nasloucháme nejrůznějším dalším tajemstvím vývoje,27 tímto jazykem se učíme prostřednictvím takzvané nauky tomu, že můžeme klást otázky, které dáváme duchovnímu světu. A když se učíme vnitřně správně mluvit tímto jazykem ve svém duchovním životě, pak ... v sobě

můžeme vyvinout schopnost vnímat Krista, který stojí vedle nás a dává nám odpověď“ (GA 175,6. 2.1917).

Těmto slovům můžeme nejlépe porozumět, když si uvědomíme, že anthroposofická kosmologie popisuje vznik a vývoj světa tak, že byl stvořen prostřednictvím devíti hierarchií samotným Světovým Slovem. Proto vede znalost o tomto stvoření člověka, jenž to spojuje opravdu hluboce se svou duší, k vnitřnímu rozhovoru se samotným Světovým Slovem, s „Logem, Kristem, který žil na Zemi mezi lidmi“. Proto mohl Rudolf Steiner poukázat na to, že studium duchovní vědy vede člověka díky proměně jeho myšlení nejen do sféry působnosti éterického Krista, ale vytváří také možnost, aby toto studium zvnitřnil natolik, že se stane tento předmět studia (anthroposofie) novým jazykem, kterým může člověk rozmlouvat s Kristem. Z toho jasně vyplývá, že *jazyk Rudolfa Steinera* nepatří minulosti, ale současnosti a především budoucnosti a bude mít své oprávnění v celé epoše éterického návratu Krista (v příštích třech tisíciletích). Tak nemůže být v tomto smyslu a z hlediska této perspektivy vůbec řeč o zastaralém jazyce Rudolfa Steinera, ale jen o naší neschopnosti se naučit jazyku éterického Krista.

Výše citovaná slova ukončuje Rudolf Steiner následující otázkou: „Proč se zabýváme duchovní vědou? Je to, jako bychom se měli naučit hláskám onoho jazyka, který nás přivede ke Kristu ... Jestliže ho nevnímáme jen jako nauku, pohlížíme-li na něj jako na jazyk, kterým se sjednocujeme s duchovní vědou, a očekáváme-li pak, až budeme v tomto jazyce nacházet otázky, které smíme dát Kristovi, odpoví nám, ano, On nám *odpovíš* (tamtéž; kurzíva Rudolf Steiner). Jde tu tedy o třetí, inspirativní stupeň spojení éterického Krista s anthroposofií.

Čtvrtý stupeň, který také spočívá v procesu duchovně vědeckého prohloubení nové Kristovy události, vede ještě dále. Rudolf Steiner o tom hovoří už dříve, o Vánocích 1914 v Dornachu. Jde přitom o největší úkol anthroposofie, který musejí přijmout všichni s ní spojení lidé: *Anthroposofie sama se musí stát duchovní schránou, ve které se může vtělit éterický Kristus*. Rudolf Steiner o tom praví v následujících slovech toto: „A vybudujeme v našich duších ... důvěru k tomu, že to, co dnes vnímáme jako dítě, které chceme uctívat - a nové chápání Krista je [v anthroposofii] toto dítě bude dále růst, bude žít a v nepříliš dlouhé době dospěje, aby se v něm mohl vtělit éterický vnímatelný Kristus, stejně jako se mohl Kristus vtělit ve fyzickém těle v době mystéria Golgoty“ (GA 156, 26. 12. 1914). Těmito slovy je poukázáno na největší tajemství, jež je spojeno s bytostí Anthroposofia a jejím úkolem v době éterického návratu Krista.

Odhlédneme-li od tohoto hlediska ke vztahu bytosti Anthroposofie k anthroposofům, můžeme objevit stejné čtyři stupně, na které jsme zde upozornili v souvislosti s éterickým návratem Krista, a jeho vztah k této bytosti. Téměř dva roky předtím, 3. února 1913, věnoval Rudolf Steiner při prvním valném shromáždění Anthroposofické společnosti, která se v té době stala nezávislou na Theosofické společnosti (jejich definitivní rozchod se udál o Vánocích 1912), celou přednášku této bytosti a jejímu vývoji. Cesta této tajuplné bytosti vedla od starého Řecka přes středověk až do současnosti, celým kulturním vývojem lidstva. Projevovala se v každé epoše prostřednictvím nejvýznamnějších duchů, mezi něž patří jména jako například Aristoteles v době rozkvětu řecké kultury, Tomáš Akvinský v křesťanském středověku a Rudolf Steiner jako tvůrce anthroposofie ve 20. století, jako theosofie (božská Sofie), filosofie a anthroposofie.

Studiem anthroposofie se můžeme setkat s touto bytostí také dnes. Proces pak kulminuje tím, že když do sebe člověk přijme anthroposofii dost intenzívně, může ji jednoho dne prožít jako reálnou duchovní bytost, jako skutečnou Anthroposofii. Stojí pak před ním jako živoucí imaginace v duchovním světě hraničícím se Zemí a vede ho k opravdovému sebepoznání odpovídajícímu epoše duše vědomé. „A ona před člověkem stojí, zcela objektivně - nyní nejen jako ‚Sofia‘, ale jako ‚Anthroposofia‘, jako ona Sofia, která poté co prošla lidskou duší [v procesu studia duchovní vědy], přijala tuto podstatu člověka, nese ji v sobě a jednou se před takového poznávajícího člověka postaví jako kdysi Sofia, jako objektivní bytost, kterou mohli prožít staří Řekové.... Neboť to je podstata anthroposofie, že totiž její vlastní základ spočívá v tom, co je bytostnou podstatou člověka“ (tamtéž).

Pak se zjeví Anthroposofia jako reálná bytost duchovního světa před imaginativním pohledem člověka, takže v ní bude vnímat „věrný obraz své vlastní bytosti“, „jako výsledek pravého sebepoznání v anthroposofii“ (tamtéž).

Na toto imaginativní spojení s Anthroposofií v procesu sebepoznání navazuje Rudolf Steiner o deset let později ještě jednou, a sice v přednáškách v létě 1923, v nichž začíná ohlédnutím se na dějiny anthroposofického hnutí, aby připravil anthroposofy na nadcházející Vánoční sjezd. V přednáškovém cyklu s titulem „Dějiny a podmínky anthroposofického hnutí ve vztahu k Anthroposofické společnosti“ (GA 258) mluví o rozhodujících „životních podmínkách“ Anthroposofické společnosti, jež musí být nyní naplněny jejími členy, aby mohla tato společnost dále existovat: „vnímat Anthroposofii jako živoucí bytost“ (16. června 1923). Protože „Anthroposofie je v podstatě neviditelný člověk, který prochází mezi viditelnými lidmi a vůči kterému musíme mít... tu největší myslitelnou odpovědnost“ (tamtéž).

K tomuto imaginativnímu aspektu setkání s Anthroposofií - neboť zůstává pro fyzické oči neviditelná, ale v myšlení je jí možné nadsmyslově prožít, pokud člověk popsáním způsobem pozvedne své vnímání k imaginativnímu světu - přidává ve stejné přednášce Rudolf Steiner ještě další, inspirativní stupeň. Říká tam téměř stejnými slovy, jakými v roce 1917 mluvil o éterickém Kristu, nyní o této bytosti, která musí být „opravdu přijímána jako *neviditelný člověk*, musí být přijímána jako něco existujícího, jako bytost, které se musíme ptát při každém jednotlivém činu svého života, co na to říká“ (tamtéž).

Ještě později, v listopadu stejného roku, během svého pobytu v Den Haagu při příležitosti zakládání holandské zemské společnosti, navazuje Rudolf Steiner znovu na toto téma a dále rozvíjí především sdělení o inspirativním stupni tohoto procesu. To, co říká, dostává zvláštní důležitost díky skutečnosti, že se během tohoto pobytu v Holandsku definitivně rozhodl k uskutečnění Vánočního sjezdu. Z jeho tamějšího projevu vyplývá, že k definitivnímu rozhodnutí, jež se týkalo sjezdu, dospěl zjevně po intenzivní duchovní poradě s touto bytostí.

Ještě intenzivněji než pět měsíců předtím tu zdůraznil inspirativní element ve vztahu k anthroposofii a pak ho převedl do intuitivního elementu. Neboť zde nejde už jen o to, abychom slyšeli bytost Anthroposofii, ale spojit se s ní bytostně ve vlastním srdci. Člověk smí přijmout Anthroposofii jen přímo ve svém srdci. Pak už se mu nezdá jen jako neviditelný člověk, ale jako živoucí „světová bytost“. Taková bytost se blíží naší duši, klepe „na dveře našeho srdce ... a říká: Nech mě vejít, neboť já jsem ty sám, já jsem tvoje pravá lidská podstata“. Tímto způsobem se člověk v intuitivním bytostném spojení ve svém srdci sjednocuje s anthroposofií.

Že se v tomto případě opravdu jedná o intuitivní spojení, vyplývá ze skutečnosti, že anthroposofie se stává v lidském srdci pramenem duchovní lásky. „Poté co anthroposofie zaklepala a necháme ji vstoupit do našeho srdce, pak nám anthroposofie přináší to, co je ona sama, skutečnou lidskou lásku“ (tamtéž), to znamená onu sílu bratrské lásky, s jejíž pomocí s ní může zůstat lidské společenství sloužící této bytosti na Zemi pevně spojeno. Proto Rudolf Steiner opakovaně zdůrazňuje, že pro všechna spirituální společenství má veliký význam právě bratrství, jež je absolutní životní nutností zvláště pro Anthroposofickou společnost. „Anthroposofie vyžaduje opravdu lidské bratrství, které vchází do nejhlubších hlubin duše. Lze říci: nejvyšším požadavkem je bratrství. U anthroposofie ale musíme říci: ona se rozvíjí pouze na půdě bratrství, nemůže růst nikde jinde než právě v bratrství“ (GA 211, 11.6.1922). Neboť jen na základě bratrství vzešlého z pravé duchovní lásky může existovat vzájemný vztah lidského společenství a této nadsmyslové bytosti.

Jinými slovy: vnitřní proniknutí člověka bytostí Anthroposofie a zvláště jeho intuitivní spojení s ní je možný jen prostřednictvím nejhlubší duchovní lásky k ní. Její vstup do lidského srdce se pak stává novým sociálně tvořivým impulsem. Láska samotná je v tomto případě silou, která dává člověku schopnost intuice, a tím vytváří vždy hlubší a bytostnější spojení s bytostí Anthroposofie. O takovém spojení schopnosti lásky jako nejvyšší síly poznání v člověku, která umožňuje bytostné spojení s poznávaným objektem - což odpovídá duchovní

mu přijímání (Kommunion) hovoří Rudolf Steiner opakovaně, například v následujících slovech: Jen největším rozvojem a produchovněním schopnosti lásky může člověk dosáhnout toho, co se zjevuje v intuici. Člověk musí mít možnost, aby vytvořil ze schopnosti lásky sílu poznání“ (GA 227, 20. 8. 1923).

Na tento motiv vnitřního spojení člověka s bytostí Anthroposofie Rudolf Steiner brzy naváže během Vánočního sjezdu a 25. prosince 1923 při pokládání Základního kamene nově zakládané Všeobecné anthroposofické společnosti to před přítomnými členy vytýčí jako její nový úkol. Nyní to má každý z nich uskutečnit „zážitkem svého srdce s Anthroposofií“ ve svém nitru ze své svobodné vůle (GA 260). Je to, jen jinak vyjádřeno, také znovuvstoupení této bytosti do srdce člověka, jak popsal dva měsíce předtím v Den Haagu. Že jde přitom právě o tento proces, ukazuje i skutečnost, že se v obou případech jedná o *sebepoznání* člověka, které je bytostně spojeno s Anthroposofií. (Při pokládání Základního kamene stojí právě ve středu všeho dění rovněž motiv „Ó člověče, poznávej sám sebe“.)

Z toho všeho je zřejmé, proč Rudolf Steiner na začátku prvního Dopisu členům, který napsal pro členy nově založené společnosti už brzy po Vánočním sjezdu, zmiňuje jako první bod lásku k anthroposofii: Jen když všude, *kde lidé milují anthroposofii*, budou v budoucnu pociťovat: je to realizace toho, co bylo podníceno tímto sjezdem, že přišel nový anthroposofický život, pak bude tento obsah [Vánočního sjezdu] také uskutečněn“ (GA 260a, 20. 1. 1924). Tento nový anthroposofický život pak bude z duší lidí, kteří předtím otevřeli svá srdce bytosti Anthroposofie, aby s ní uskutečnili vnitřní přijímání (Kommunion), proudit do Anthroposofické společnosti.

Druhým následkem tohoto uskutečnění je spojení bytosti Anthroposofie s tím, co bylo při položení Základního kamene popsáno jako „tvůrčí substance“ lásky, z níž Rudolf Steiner vytvořil Základní kámen lásky. Zde máme přímou cestu od „*tvůrčího* myšlení“, které otevírá bránu do imaginativního světa, k „*tvůrčí* substanci“, která pochází z intuitivních sil člověka. Základní kámen vytvořený Rudolfem Steinerem během Vánočního sjezdu může být vnímán jako nadmyslový útvar jen ve své imaginativní formě, proto ho tedy také označil jako „*imaginativní útvar lásky*“ (GA 260, 25- 12. 1923). Jeho vnitřní podstata neboli jeho substance, která má původ v čisté duchovní lásce, je ale vnímatelná jen intuitivním poznáním, to znamená samotným bytostným spojením s touto substancí ve vlastní duši.

Jak vyplývá z obsahu Vánočního sjezdu, byl Základní kámen vytvořený z této substance lásky následně předán členům jako spirituální základ Všeobecné anthroposofické společnosti. Současně ale Rudolf Steiner také poukazuje na její nejdůležitější duchovně sociální úkol, kterým ukončil celé mysteriální jednání položení Základního kamene, totiž společně zde založit „*opravdové sdružení lidí pro Anthroposofii*“ (tamtéž). A tak se určitým způsobem tento kruh uzavírá. To, co bylo postaveno v únoru 1913 při oficiálním založení nezávislé Anthroposofické společnosti v Berlíně před členy ještě jako *individuální* úkol, to bylo vytyčeno při její proměně ve *Všeobecnou* anthroposofickou společnost na přelomu let 1923/24 jako nový *sociální* úkol, když nyní, na bázi nadmyslového Základního kamene lásky, měli lidé najít nové sdružení pro vyšší duchovní bytost Anthroposofii.

Jestliže šlo ještě při založení společnosti v roce 1913 o spojení s bytostí Anthroposofie na cestě k sebepoznání člověka, které mělo vést k vědomému vztahu k ní v duchovním světě, bylo cílem založení společnosti v roce 1923 ještě navíc založení nového lidského společenství, které by bylo ze společného spirituálního základu připraveno vytvořit v duchu bratrské lásky sociální duševně-duchovní schrány pro bytost vyšších světů.

Z toho, co zde bylo řečeno, je zřejmý esoterický smysl této skutečnosti, že jeden z nejdůležitějších požadavků, které vedly k Vánočnímu sjezdu, byl „*více anthroposofie*“. V přednášce z 25. února 1924, při ohlednutí se na Vánoční sjezd a převzetí vedení Anthroposofické společnosti, řekl Rudolf Steiner v

této souvislosti: „Jen proto, že věřím, že život v Anthroposofické společnosti musí být aktivnější, než byl dosud, jen proto, že věřím, že je k tomu nutné, aby se skutečně v Anthroposofické společnosti pěstovalo *více anthroposofie*, než se tak dělo doposud, nemyslím přitom tolik na témata, ale více na intenzitu a na nadšení a lásku, proto jsem se rozhodl... začít znovu“ (GA 260a). Z těchto slov vyplývá, že takové zintenzivnění znamená především proměnu vztahu k anthroposofii, od nauky k spojení s ní jakožto živoucí bytostí duchovního světa, což se může stát jen z „nadšení a lásky“.

Zde se ukazují nové perspektivy vzhledem k esoterickým úkolům a cílům Všeobecné anthroposofické společnosti, jež vyplývají ze spojení obou proudů éterické krve, jak byly popsány v této kapitole. Viděli jsme, že v éterickém návratu Krista lze rozlišit čtyři stupně, které přesně odpovídají anthroposofické cestě zasvěcení: studium duchovní vědy, imaginace, inspirace a intuice.

Stejně čtyři stupně ale také najdeme ve vztahu k anthroposofii: od jejího studia jako zdroje a učitelky nového, tvůrčího myšlení až k stupni intuice, na kterém ona sama vstoupila jako Anthroposofia do lidského srdce a bytostně se s ním spojila. Na úrovni intuice se vše spojuje. Protože jak jsme právě viděli, éterický Kristus sám se v pozdější budoucnosti jednou duchovně vtělil v bytosti Anthroposofie, aby mohl být spolu s ní přijat do lidského Já. Potom se stane Anthroposofia v duchovním světě novým kalichem Grálu, který v sobě nese Krista a spojuje ho s lidmi. A protože to tak je, směl Rudolf Steiner na konci své knihy „Tajná věda v nástinu“, kterou napsal v roce esoterického zjevení Krista v éterickém světě (1909), označit celou jím reprezentovanou anthroposofii jako „vědu o Grálu“ (GA 13, str. 407).

Zde se nachází další základ pro hlubokou souvislost Anthroposofie s moderními grálskými mystérii. Ty dnes vedou k cíli, který charakterizoval Rudolf Steiner následujícími slovy: „Když se dají duše nadchnout k chápání takového tajemství prostřednictvím duchovní vědy, když naše duše budou mít zážitek takového chápání, pak budou duše zralé k tomu, aby zřely tuto svátou číši a poznávaly v ní mystérium Kristova Já, věčného Já, jímž se může stát každé lidské Já. Toto mystérium *jezde* - lidé se jen mají nechat duchovní vědou volat k němu [to znamená bytostí Anthroposofie], chápat toto tajemství jako skutečnost, aby v pohledu na Svatý grál přijali Kristovo Já“ (GA 109/111, 11.4.1909; kurzíva Rudolf Steiner). Ve smyslu těchto slov je duchovní věda neboli anthroposofie dnes prostředníkem mezi lidmi a v nádobě Grálu uchovávaným věrným obrazem Kristova Já, které mohou být hledajícími lidmi získány jen na základě jejich společného působení s Kristem.

Jak už jsme v této kapitole učinili pokus o spojení éterického zjevení Krista s bytostí Anthroposofie a moderní cestou zasvěcení, tak to musíme učinit i se všemi ostatními oblastmi anthroposofie, a to až k hnutím, jež z ní vycházejí. Neboť dnes se éterický Kristus ze své věčné *přítomnosti* zjevuje lidem ve všech oblastech života, a bytost Anthroposofia má za úkol je k tomu připravit, aby tak vytvořila cestu éterickému Kristu k lidstvu.

Z toho vyplývá současný úkol Anthroposofické společnosti: Společnou duchovní práci svých členů prožít spojení anthroposofie s éterickým Kristem tak, jak jsou v duchovním světě spolu navzájem spojeni. Jen když se to stane, dosáhne lidstvo v budoucnosti onoho velkého ideálu, který představuje úplné spojení obou zde popsaných cest. V éterické postavě zářící Kristus dosáhne jednou toho, že se plně vtělí do bytosti Anthroposofie, pokud najde na Zemi v rámci Anthroposofické společnosti odpovídající duševně-duchovní schránky, jež pro ně připravili členové následkem impulsu Vánočního sjezdu.

Zde popsané čtyři stupně zasvěcení v souvislosti se zjevením Krista v éterickém světě rozpracoval Rudolf Steiner umělecky v prvním Goe- theanu, ve stavebních myšlenkách samotných i ve všech jeho formách a barvách, takovým způsobem, že každý člověk, který vstoupil do této stavby bez předsudků a s pocitem otevřeného ducha, měl možnost prožít jakýsi druh setkání s éterickým Kristem.

Celý tvar stavby byl koncipován jako útvar s dvěma kupolemi, aby jeho stavební myšlenka odpovídala slovům, kterými Rudolf Steiner později charakterizoval podstatu anthroposofie: „Anthroposofie je cesta poznání, která chce vést ducha v lidské bytosti k duchu ve vesmíru“ (GA 26, vůdčí myšlenka 1).

A ve všech svých jednotlivostech byla stavba uměleckým zpodobením celé anthroposofie, jak ji písemně vyjádřil v knize „Tajná věda v nástinu“.

První stupeň přitom odpovídal obsáhlému studiu anthroposofie prostřednictvím umění, jak bylo zjevné v prvním Goetheanu. Toto umění pak podporovalo rozvoj tvůrčího myšlení, což umožnilo přechod k vnímání imaginací.

Druhého, imaginativního stupně pak člověk dosáhl při pozorování velkého červeného okna nad západním schodištěm. Zde je zobrazen člověk, u kterého jsou plně vyvinuty tři lotosové květy, nad kořenem nosu, na hrtanu a v oblasti srdce, což umožňuje úplné ovládnutí éterického těla. To je člověk, který je právě na cestě od imaginace k inspiraci. Současně je tu vyobrazen proces vnitřního vývoje, který vede od proměny myšlení v lidské hlavě k slyšení duchovních slov za pomoci nadsmyslového orgánu hrtanu a konečně k osvobození lidského srdce od dračích mocností Michaelovým impulsem. Tím byla v tomto závěrečném obraze v zárodku určena celá další cesta Goetheanem. Neboť mocná tvář v červeném okně hledí od západu k východu, k duchovnímu světu, který je, jak známo, vždy spojen se směrem na východ, a tam měl kráčet člověku vstříc Kristus zpodobený v plastice. Ve velkém sále přistoupil k imaginativnímu elementu, který tak vystupuje z počáteční proměny myšlení, aby se stalo novým orgánem vnímání v imaginativním světě (malby v kupoli a motivy barevných oken), elementu inspirace. Veliké sloupy, hlavice a architrávy ve svých metamorfózách, které shrnují celou evoluci ve smyslu anthroposofie, tu nyní začínaly mluvit k člověku svou kosmickou řečí. Tím zde byla dána jedinečná možnost prožít anthroposofii jako moderní jazyk éterického Krista uměleckým způsobem. Tento kosmický jazyk, který je určitým způsobem srovnatelný s hudbou sfér, pak zazněl v prostoru malé kupole v souhrnném zjevení Světového Slova, jež znělo prostřednictvím dvanácti kosmických zasvěcenců (viz GA 137, 12. 6. 1912), pro které bylo připraveno na soklech dvanácti sloupů dvanáct zvláštních trnů. Tím byl už člověk připraven na následující přechod: od inspirace k intuici, z jejíž říše se má zjevit sám Kristus jako Reprezentant lidstva.

A tak se člověk na konci své cesty setkal s Kristem hned dvakrát, jednou v postavě plastiky a podruhé v namalovaném obraze ve východní části malé kupole. Goetheanum bylo tedy také zamýšleno jako umělecké dílo vedoucí k tomuto setkání. V něm se stala celá anthroposofie viditelnou schránkou pro obraz Reprezentanta lidstva, jenž měl tvořit duchovní a myšlenkové umělecké centrum stavby. (Viz GA 84,9. 4. 1923.) Tím bylo reálně připraveno a umělecky vytvořeno budoucí éterické vtělení Krista do bytosti Anthroposofie.

Aby bylo možno chápat tento proces ještě lépe díky sousoší, musíme vzít v úvahu ještě následující aspekt: člověk dnes musí objevit za tímto uměleckým dílem pro vnější oči neviditelnou, ale přesto reálně existující „novou Isis“ („skutečnou, reálnou novou Isis“), která je ještě určitým způsobem ve spícím stavu. O bytosti této nové Isis vyprávěl Rudolf Steiner v přednášce o „nové legendě o Osiridovi a Isis“ 6. ledna 1918 v Dornachu, a dokonce označil své sousoší jako „sochu nové Isis“ (GA 180). „Lidé se dívali na tuto sochu [sousoší] a ... nevěděli, že tato socha je ve své podstatě jen závojem pro neviditelný obraz. Ale tento neviditelný obraz lidé nevnímali, nemohli ho vidět, protože to byla nová Isis, Isis naší nové doby“ (tamtéž). A o tomto neviditelném obrazu si lze přečíst duchovní slova, která vyjadřují rozdíl této nové Isis ve vztahu k její předchůdkyni ve starém Egyptě: Jsem člověk. Jsem minulost, současnost i budoucnost. Můj závoj by měl vát v každém smrtelníkovi“ (tamtéž). V tomto smyslu neznámá dnes spojení „závoj [nové Isis] by měl vát“ nic jiného než postoupit k novému, vědomému jasnozření, kterým může člověk vnímat éterického Krista. Tak je v sousoší obsaženo tajemství vnitřní cesty k prožití Kristova návratu.

Nemáme zde možnost interpretovat zde tuto legendu jako celek, ale můžeme poukázat jen na jeden z jejích aspektů. Neboť probuzení nové Isis, ale nikoli k všednímu každodennímu vědomí, ale k vyšším silám nového jasnozření, se odehrálo tím, že jednoho dne přijala „z rukou skupiny duchů, elementárních duchů přírody jejich duchovní zárodek do své pravé postavy, do své skutečné postavy“. Nyní ale, obdařená novým jasnozřením, mohla uchopit celou hloubku významu mystéria Loga v

prologu Janova evangelia. „Vystoupil jí celý význam Janova podání mystéria Golgoty“, a tím se proměnila její koruna „z pouhého papíru“ nasazená novým Tyfónem na „skutečnou zlatou korunu z ryzí moudrosti“.

Tak kulminuje tato legenda o Osiridovi a Isis ve spojení s novou Isis s bytostí Loga a se silami, které vycházejí z mystéria Golgoty. A v další části přednášky poukazuje Rudolf Steiner ještě na to, že nová Isis dosáhla tento vyšší stupeň svého vývoje „silou Slova, jakou mohla znovu získat jen prostřednictvím duchovní vědy“. Jinými slovy: Probuzení nové Isis k modernímu jasnozření mohlo nastat jen ze sil anthroposofie, protože ona umožnila prohloubení vztahu k mystériu Golgoty, a tak se stala její dřívější papírová koruna zlatou korunou moudrosti.

Zeptáme-li se na tomto místě, od kterých elementárních duchů mohla nová Isis získat jejich pravý zárodek, aby našla také novou jasnozřivou cestu k mystériu Golgoty, je zřejmé, že to byli stejní elementární duchové, které Rudolf Steiner třikrát oslovil během Vánočního sjezdu v průpovědi Základního kamene. Neboť oni jsou na Zemi svědky skutečnosti, že se Kristus stal po mystériu Golgoty novým duchem Země. Navíc musejí dnes tyto elementární duchové tvořit nadsmyslový doprovod éterického Krista, protože jinak je lidé nemohou vnímat. Rudolf Steiner na to poukazuje následujícími slovy: „Před mystériem Golgoty lidstvo vnímalo produševněnou a produchovněnou přírodu. Po mystériu Golgoty musí lidstvo usilovat o to, aby vidělo tyto přírodní duchy, tuto produševněnou a produchovněnou přírodu, jež tvoří Kristův doprovod, že tyto přírodní duchové jsou v Kristově doprovodu, protože bez něho by je nikdo nemohl vidět“ (GA 226, 21. 5. 1923).

Téměř o dva roky později připojuje Rudolf Steiner ještě kosmický aspekt tohoto jevu. V přednášce z 24. prosince 1920 předkládá svým posluchačům jako vánoční dárek další „novou legendu o Isidě“ a s ní spojuje důležitý úkol pro anthroposofy: „Musíme určitým způsobem tuto legendu o Isidě, obsah Isidiných mystérií znovu najít, ale musíme ho tvořit z imaginace, přiměřeně naší době“ (GA 202). V obou případech jde o „novou Isis“, jen v přednášce z roku 1918 je zdůrazněn mikrokosmicko-lidský aspekt jejích mystérií a v přednášce z roku 1920 její makrokosmický aspekt. Oba jsou ale vzájemně propojeny, takže v každé variantě legendy hraje rozhodující roli duchovní věda neboli anthroposofie. A pak dále vypráví o tom, jak v naší době, protože je lidstvo z nitra tak silně ahrimanizováno (zmiňuje přitom síly Tyfóna-Ahrimana), získal Lucifer plnou moc nad „novou Isis“, usmrtil ji a její pozůstatky rozházel do dálek kosmu. Tam musí být dnes lidmi znovu nalezena a probuzena k novému životu. To se může stát jen tím, že se bude lidstvo zabývat vnitřní, živoucí kosmologií, kterou Rudolf Steiner podal především ve své knize „Tajná věda v nástinu“. A potom dodává: „Musíme umět to, co získáme prostřednictvím znovunalezené Isis, postavit živě před sebe, takže se to pro nás duchovně stane nebeským vesmírem, kosmem. Musíme ze svého nitra pochopit Saturn, Měsíc, Zemi, Jupiter, Venuši a Vulkán“ (tamtéž). Jinými slovy: musíme dokázat z dnešní mechanické astronomie, která je jen obrazem Luciferem usmrcené Isis, vytvořit novou, z anthroposofie vycházející kosmologii, která může vzkřísit novou Isis. A to se může stát jen proto, že Rudolf Steiner sám dokázal s pomocí sil Krista ve svém Já dojít k této duchovní astronomii: „Musíme pochopit, že musíme s pomocí Kristových sil najít vnitřní astronomii, která nás znovu pozvedne do kosmu a ukáže nám působení sil ducha“ (tamtéž). A když člověk tímto způsobem najde novou zmrtvýchvstalou Isis, pak ho právě ona může vést k novému pochopení Kristovy bytosti a ke spojení s celým kosmem. Neboť to, „co jsme ztratili, je poznání, pohled na Krista Ježíše“ (tamtéž).

Celý tento popis kulminuje pak ve známých slovech: „Nám nechybí Kristus, nám chybí poznání Krista, Isis o Kristu, Sofia o Kristu“ (tamtéž). To je úkol anthroposofů, dodává Rudolf Steiner, aby našli novou Isis tím, že do svých niter přijmou duchovní vědu, aby se s pomocí její síly v duši setkali na cestě nového jasnozření s éterickým Kristem. V závěru této přednášky spojuje Rudolf Steiner tuto novou Isis, kterou také nazývá „svátou Sofii“, se zjevením Krista v éterickém světě, který se objeví mezi lidmi jen tehdy, když si předtím získají síly svaté Sofie. „Proto se musíme naučit, tak jako staří

Egyptané hleděli od svého Osirida k Isis, znovu pohlédnout k nové Isis, ke svaté Sofii. Nikoli tak, že k nám z vnějšku něco samo přistoupí. Aby mohl v průběhu 20. století člověk vidět znovu Krista v jeho duchovní podobě, musí najít ony síly, které reprezentuje svátá Sofia“ (tamtéž).

Ale bytost, která v duchovním světě drží ve svých rukou klíč k tomuto jasnozřivému uchopení Sofiiných sil, jež umožňují vnímat zjevení Krista v éterickém světě, je Anthroposofia. Byla to ona, která inspirovala Rudolfa Steinera k oběma variantám legendy o nové Isidě, aby současně zaměřila vnitřní pohled lidí na svou souvislost s éterickým Kristem.